

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นางสาว เกศรา บุรพาเดชะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทสาขาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์พัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ISBN 974-14-2645-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PARTICIPATORY COMMUNICATION
IN THE COMMUNITY LEARNING CENTER
WITH THE ROYAL DEVELOPMENT PROJECTS OF HIS MAJESTY THE KING
ON SUFFICIENCY ECONOMY

MS. KESSARA BURAPHADEJA

A Thesis Submitted Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Development Communication

Department of Public Relations

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

ISBN 947-14-2645-3

Copyright of Chulalongkorn University

492086

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตาม
โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

โดย

นางสาว เกศรา บุรพาเดชะ

สาขาวิชา

สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวัติ บุญลือ

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุบล เบญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒน์ วงษ์กะพันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธนวัติ บุญลือ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ รุ่งนภา พิตรปรีชา)

เกศรา บุรพาเดชะ : การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน
ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (Participatory
Communication in The Community Learning Center with The Royal Development
Projects of His Majesty The King on Sufficiency Economy) อ. ที่ปรึกษา : รศ.ดร.ธนวัต
บุญลือ, 220 หน้า. ISBN 974-14-2645-3.

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อหาวิธีการ
สื่อสาร และรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสื่อสารที่ใช้ในการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจ
พอเพียงชุมชน ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคลด้วยคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง โดยเก็บข้อมูลจาก
กลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มคือ 1.) กลุ่มผู้นำการดำเนินการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในระดับชุมชน 2.) กลุ่มผู้นำ
ชุมชนทั้งผู้นำแบบเป็นทางการและผู้นำชุมชนแบบไม่เป็นทางการ 3.) กลุ่มเกษตรกรและสมาชิกในชุมชน
และ 4.) กลุ่มสื่อมวลชนที่ทำข่าวเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งหมด 40 ราย

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการฯ อย่างทั่วถึงโดยผ่านสื่อ
ท้องถิ่นประจำชุมชน ได้แก่ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย และสื่อบุคคล คือผู้นำชุมชนที่มีความใกล้ชิดและ
สามารถเข้าถึงสมาชิกในชุมชนได้สะดวก การรณรงค์ การประชาสัมพันธ์โครงการฯ ที่กลุ่มผู้ดำเนินการ
โครงการในชุมชนใช้ คือ การเน้นสัญลักษณ์ ได้แก่ ใช้ความเป็นโครงการในพระราชดำริ ชักจูงใจ
กลุ่มเป้าหมายให้เข้าร่วมโครงการ เป็นการแสดงความจงรักภักดีด้วยการปฏิบัติตามพระราชดำริ และเมื่อ
เข้าร่วมโครงการแล้ว จะได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน แต่ปัญหาที่พบในการเผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจ
พอเพียง คือ การที่สมาชิกชุมชนบางคนยังคงยึดติดกับค่านิยมทางวัตถุในลัทธิทุนนิยม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษานี้ คือ ควรให้สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทในการรณรงค์ เผยแพร่และ
ประชาสัมพันธ์โครงการมากกว่าที่เป็นอยู่เพื่อให้ข่าวสารสามารถแพร่กระจายได้ทั่วถึงสาธารณชนมาก
ขึ้น อันจะทำให้ได้รับความสนับสนุนจากสังคมได้ง่ายขึ้น อีกทั้งภาครัฐควรต้องมีการจัดหน่วยงาน
ประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่เดินทางไปจัดการอภิปรายเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กระจายไปตามท้องถิ่น
ต่างๆ ให้ประชาชนเข้าใจความหมายอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา
อาชีพ

ภาควิชา การประชาสัมพันธ์

สาขาวิชา นิเทศศาสตร์พัฒนาการ

ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนิติศ... เกศรา บุรพาเดชะ .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

488-50611-28 : MAJOR DEVELOPMENT COMMUNICATION

KEY WORD: PARTICIPATORY COMMUNICATION / THE COMMUNITY LEARNING CENTER / THE ROYAL DEVELOPMENT PROJECTS / HIS MAJESTY THE KING / SUFFICIENCY ECONOMY

KESSARA BURAPHADEJA : PARTICIPATORY COMMUNICATION IN THE COMMUNITY LEARNING CENTER WITH THE ROYAL DEVELOPMENT PROJECTS OF HIS MAJESTY THE KING ON SUFFICIENCY ECONOMY. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. THANAWADEE BOONLUE,PH.D., 220 PP. ISBN 974-14-2645-3.

The objective of this qualitative study was to investigate the pattern and process of participatory communication of the community in The Royal Development Projects of His Majesty The King on Sufficiency Economy. The 40 key informants were classified into 4 target groups as follows: 1.) Those responsible for community development project. 2.) The formal and informal community leaders. 3.) Community members. 4.) Mass Media people who reported about this Royal Development Projects.

The results of indepth interview are as follows:

Most of the respondents received the project information through local media such as village broadcasting systems, community wireless system as well as local leaders and change agents. The strategy to communicate and induce community participation is to emphasize the awareness that this project belongs to His Majesty the King. The research results advice that the community more co-ordinate with mass media in news reporting and the government should provide mobile public relations unit for dissemination on the phylosophy of sufficiency economy to make better understanding on the application of the phylosophy to the career development.

Department Public Relations

Student's Signature : *Kessava Buraphadeja*

Field of Study Development Communication Advisor's Signature : *Thanawadee B.*

Academic Year 2006

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ดีเพราะความกรุณาของท่านรองศาสตราจารย์ ดร. ธนวัติ บุญถืออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวัฒนา วงษ์กะพันธ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ รองศาสตราจารย์ รุ่งนภา พิตรปรีชา กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ซึ่งให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการทำวิทยานิพนธ์ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ตลอดจนสละเวลาในการพิจารณาตรวจแก้ และทำการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้ข้อมูล จนสามารถทำให้การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ตลอดระยะเวลาการศึกษาที่ผ่านมา ผู้ศึกษารัฐศึกษาซึ่งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สารบัญ

บทที่	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของการศึกษา.....	1
ปัญหานำการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	8
กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	8
ขอบเขตการศึกษา.....	9
คำนิยามศัพท์.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม.....	12
1. พระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านการพัฒนาอาชีพ.....	13
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	13
2. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา ได้แก่.....	17
ทฤษฎีการสื่อสาร.....	17
ทฤษฎีอิทธิพลของสื่อที่มีต่อบุคคล.....	23
บทบาทของสื่อมวลชน.....	28
หน้าที่ของสื่อมวลชน.....	30

บทที่	หน้า
3. แนวคิดในการศึกษา	31
แนวคิดการตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing)	31
แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม(Participatory Communication)	35
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร	37
แนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา	42
แนวคิดการสื่อสารกับการแพร่กระจายของนวัตกรรม.....	45
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	55
การออกแบบการวิจัย (Research Design).....	55
ขั้นตอนในการวิจัย	55
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	57
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	60
กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	61
การวิเคราะห์ข้อมูล	62
การนำเสนอข้อมูล.....	63
บทที่ 4 ผลการสำรวจภาคสนาม.....	64
ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้นำในการดำเนินโครงการ	65
ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน	85
ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางความคิดด้านการประกอบอาชีพ	
ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรและสมาชิกในชุมชน	95
ที่เข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียง	
ผลการสำรวจกลุ่มตัวอย่างสื่อมวลชนที่ทำงานเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจพอเพียง	110

บทที่	หน้า
บทที่ 5 สรุปผลการสำรวจ อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ	121
สรุปผลการสำรวจ	121
อภิปรายผลการศึกษา.....	144
ข้อเสนอแนะ	157
รายการอ้างอิง.....	165
ภาคผนวก ก. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	173
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาอาชีพ	
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างภาพกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนจังหวัดนครนายก	193
ภาคผนวก ค. แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	201
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	206

สารบัญตาราง

ญ

ตาราง

หน้า

ตารางที่ 1. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการตลาดเพื่อธุรกิจและการตลาดเพื่อสังคม 31

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
แผนภาพที่ 1. กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	8
แผนภาพที่ 2. แบบจำลองของ Berlo แสดงองค์ประกอบของการสื่อสาร.....	18
แผนภาพที่ 3. เครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบกระจาย (Radial Personal Network).....	39
แผนภาพที่ 4. แผนภาพเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบเกี่ยวซ้อนติดกัน ..... (Interlocking Personal Network)	40
แผนภาพที่ 5. แสดงอัตราความเร็วซ้ำของผู้รับนวัตกรรมแต่ละกลุ่ม.....	48
แผนภาพที่ 6. ขั้นตอนในการดำเนินงานในการประชาสัมพันธ์โครงการ.....	127
แผนภาพที่ 7. การใช้ส่วนประสมทางการตลาด ในการให้ข้อมูลข่าวสารโน้มน้าวชักจูงใจ..... และเปลี่ยนทัศนคติผู้รับสารของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง	150